

УДК 165.12:159.922

Р36

Григорій Рейнін

Р36 Пластична реальність / Григорій Рейнін. – К.: «Колесо Життя», 2024. – 236 с.

Книга написана за мотивами курсу лекцій «Пластична реальність». Вона призначена для вузького кола читачів, які цікавляться дослідженнями та практиками у сфері індивідуальної свідомості. Також вона могла би привернути увагу тих, хто цікавиться проблемами передавання інформації, когнітивними процесами, психосоматикою та темою маніпуляції свідомістю.

ISBN 978-966-1501-20-0

УДК 165.12:159.922

© Текст Григорій Рейнін
© Видання українською мовою, дизайн-макет –
ТОВ «Видавництво «Колесо Життя», 2024

ISBN 978-966-1501-20-0

ЗМІСТ

Вступ	7
Лекція 1. Інформація, інформаційний метаболізм	13
Лекція 2. Математика підсвідомості. Естетика неіснуючого. Звідки береться нове?	37
Лекція 3. Контрапункт сприйняття. Логіка. Практика як критерій. Керована віра	55
Лекція 4. Обмеження інструменту	83
Лекція 5. Програмування свідомості, маніпуляція та керування	105
Лекція 6. Простір суб'єкта. Людина – творець	129
Лекція 7. Подорож до ноосфери	157
Лекція 8. Матеріалізація	181
Лекція 9. Майстерність, професійність	209

Зміст книги зводиться до однієї простої формули:
«Без концепції немає перцепції». Через спробу прояснити
суть цієї максими з'явився невеликий курс із дев'яти лекцій,
а згодом – і сама книга.

ВСТУП

Книга написана за мотивами курсу лекцій «Пластична реальність», прочитаного у 2021 році у віртуальному просторі «Студія 21». Вона призначена для вузького кола читачів, які цікавляться дослідженнями та практиками у сфері індивідуальної свідомості. Припускаю, книга могла би привернути також увагу тих, хто цікавиться проблемами передавання інформації, когнітивними процесами, психосоматикою та темою маніпуляції свідомістю. В основу книги покладено понад 40 років досвіду практичної роботи в галузі індивідуальної свідомості людини. Так що запропонований підхід вистражданий автором і багаторазово випробуваний на практиці. Коротко сформулюємо так: **людина може навчитися користуватися своєю індивідуальною свідомістю як інструментом.**

У нашій культурі у процесі соціалізації людина не отримує виразних інструкцій, як із цим інструментом поводитися. Цей цикл лекцій я розумію як теоретичну частину курсу підвищення кваліфікації у сфері свідомості.

Індивідуальна свідомість, як вона працює, які має можливості та особливості, як нею керують ззовні і як керувати самому – основні питання, які тут обговорюються. Практична частина курсу – це низка тренінгів, де теорії відведено строго лімітований обсяг. У лекціях мені хотілося сказати більше, ніж дозволяє тренінговий формат.

Ключові ідеї курсу «Пластична реальність»:

- Порожнеча форми.
- Концепція інформації як оформленого сенсу.
- Модель роботи індивідуальної свідомості *Бачу-Вірю-Знаю*.
- Два режими роботи свідомості: автоматичний та під керуванням суб'єкта свідомості.

У **першій лекції** пропонується просте визначення поняття «інформація», зручне для розгляду будь-яких явищ у сфері психології; докладно розглядається «процес передавання інформації» та уявлення про «інформаційний метаболізм». Тут же читач знайомиться з моделлю *Бачу-Вірю-Знаю*.

У **другій лекції** розглядаються випадки, де психологія проявляє властивості точної науки. Також виникає тема нового та обговорюється естетика неіснуючих об'єктів.

У **третьій лекції** розглядаються питання емпіричного пізнання, принцип «практика – критерій істини» та надаються уявлення про логіку порожньої форми.

Четверта лекція – докладне дослідження моделі *Бачу-Вірю-Знаю*, розгляд наявних у ній пасток і обмежень.

П'ята і шоста лекції – про керування свідомістю. П'ята – про зовнішнє керування, маніпуляції. Шоста – про внутрішнє керування, дію суб'єкта свідомості.

Сьома лекція називається «Подорож до ноосфери». Вона – про зміну простору сприйняття за кардинальної зміни базових постулатів. Розглядається конфлікт «соціальний продукт – космічна істота».

Восьма лекція присвячена матеріалізації. Тут ідеться про психотехніку, механізми матеріалізації та роль суб'єкта свідомості. Про те, як ланцюжок випадковостей може перетворитися на ланцюжок шедеврів.

Дев'ята, завершальна лекція присвячена тонкості диференціації, професійності, майстерності. Власне, і вся книга присвячена професійності у сфері індивідуальної свідомості. Автор переконаний, що людина може стати майстром у такій специфічній галузі.

Заздалегідь вибачаюся за окремі повтори. Трикутник *Бачу-Вірю-Знаю* є рекурсивною, тобто замкнутою на себе, моделлю. А коли маєш справу з рекурсивними структурами, де все залежить від усього, важко не повторюватися, бо всі теми між собою тісно пов'язані. Через це лінійний текст книги набуває в певному сенсі фрактального характеру. І як би автор не намагався це виправити, на жаль, повністю позбутися повторів не вийшло.

Спочатку, на прохання слухачів, до складу курсу «Пластична реальність» була включена лекція про типи людей як ознайомлювальний матеріал із соціоніки. На перший погляд, соціоніка перебуває дещо осторонь питань, які тут розглядаються, але по суті вона є яскравим прикладом практичної роботи з варіабельною психологічною реальністю. Тема величезна, тому довелося написати окрему книгу¹, на яку я буду за потреби посылатися.

Цей текст має багато співавторів. Моя найщиріша вдячність Максиму Титарьову, Карині Сьоміній, Юрію Мінаєву, Сергію Ковалюху, Валерії Трифільцевій, Михайлу Зеленову, Олексію Гуменчуку, Альгірдасу Брукштусу, Ользі Косулій, Ользі Левіній, Світлані Ільїнській. Їхні запитання і зауваження були винятково корисними. Особлива вдячність Ользі Рейніній і Марії Грін за скрупульозне вчитування тексту, що дозволило виправити велику кількість стилістичних і смислових огріхів у книзі, а також художниці Ірині Потапенко за підготовку малюнків і таблиць.

Моя щира вдячність за допомогу у підготовці українського видання книги Юрію Мінаєву, Ігорю Литвиненко, Ользі Рейніній, Ірині Дорохиній, Ларисі Куприєнко та Юлії Курилюк.

Необхідно окремо відзначити роль у цьому проекті Валерії Трифільцевої – курс відбувся за її ініціативи та завдяки її дієвій участі.

¹ Г. Рейнин. Соціоніка. Наедине с другими. Киев, 2022 г.

Дуже вдячний незвичайним людям, у яких мені пощастило вчитися. Це Євген Йосипович Зуєв, Ігор Миколайович Калінаускас, Аушра Аугустінавічюте, Володимир Олександрович Ганзен, Борис Шапіро, Йонас Шарлаускас, Володимир Олександрович Йоффе, Неллі Лев, Таїсія Петрівна Борисова, Рахіль Ізраїлівна Беккер, Валерій Веніамінович Бондаренко, В'ячеслав Михайлов, Сергій Де Рокамболь, Віллі Мельников. Спілкування з ними значною мірою сприяло появі цієї книги.

У тексті часто згадується «Студія 21». Студія має свій сайт², телеграм-канал³ та групи в соцмережах.

Григорій Рейнін

² URL: <https://21studio.info/>

³ URL: <https://t.me/+V7pO2vmhn-8jE8xu>

ЛЕКЦІЯ 1
ІНФОРМАЦІЯ.
ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕТАБОЛІЗМ

Не здатні передбачити ми, як слово наше відгукнеться.

Федір Тютчев

За допомогою ока, а не оком дивитися на світ уміє розум.

Вільям Блейк

Почнемо з такої начебто повсякденної речі, як передавання інформації. У житті ми часто вживаємо слово «інформація». Воно для нас є звичним та інтуїтивно зрозумілим. Інформатика як наука швидко розвивається, на її основі виникло багато застосувань, проте єдиного і загальноприйнятого визначення поняття «інформація» досі немає. Є безліч різних визначень, але навіть у технічній сфері не знайшлося консенсусу з цього приводу.

Психологія як наука теж успішно розвивається – у сфері людських ілюзій, зітканий із безлічі різних інформаційних процесів. Проте й у психології єдиної думки щодо поняття «інформація» не існує.

Подивімося на деякі визначення, запропоновані відомими вченими.

Почнемо з **Норберта Вінера** – батька кібернетики, який визначав інформацію як «позначення змісту, отриманого нами із зовнішнього світу у процесі пристосування до нього нас та наших почуттів».

Один із найвідоміших французьких учених **Лео Куріньяль**: «Інформація – поєднання носія із семантикою; семантика – психічний ефект інформації, а носій – фізичне явище, пов'язане із семантикою для визначення інформації».

Леон Бріллюен – засновник сучасної фізики твердого тіла – визначав інформацію як «результат вибору». Він зазначав, що ми повністю ігноруємо людську оцінку інформації. Такий підхід є характерним для більшості технічних визначень, адже ситуацію вибору майже завжди нескладно прорахувати.

Клод Шеннон – засновник теорії інформації – дав суто математичне визначення, яке виявилось неоціненним для створення комп'ютерної техніки: «Кількість інформації дорівнює ступеню знищеної невизначеності». Схоже на те, що говорив Бріллюен.

Академік **Андрій Колмогоров**: «Кількість інформації є складністю одного індивідуального об'єкта щодо іншого».

Академік **Віктор Глушков**: «Інформація – міра неоднорідності розподілу енергії або речовини у просторі та часі, будь-яка неоднорідність несе з собою якусь інформацію».

У когось із давніх греків, можливо, у Платона, Арістотеля чи когось із їхніх послідовників, я зустрічав визначення інформації як оформленого сенсу.

Леон Бріллюен: «Ми визначаємо інформацію як результат вибору. Ми – тобто вчені-математики, кібернетики. Ми ігноруємо людську оцінку інформації. А людська оцінка якраз і є сенсом. Іншими словами, ми визначаємо інформацію як щось відмінне від знання, для якого ми не маємо кількісної міри».

Клод Шеннон писав: «Основна проблема зв'язку – проблема точного або приблизного відтворення в одній точці повідомлення, вибраного в іншій точці⁴ ...»

Представляючи свою «Математичну теорію зв'язку», одну з основних робіт теорії інформації, Шеннон чітко розмежував дві іпостасі комунікації: «Сенс не має стосунку до інженерного завдання».

Під час зародження теорії інформації більшість провідних фахівців працювали над інженерними питаннями, не заперечуючи смисловий аспект, а свідомо його відсуваючи. Їх насамперед цікавила проблема передавання повідомлення, його кодування, декодування, боротьба з перешкодами і спотвореннями та безліч пов'язаних із цим технічних й економічних задач. Смисловий аспект проблемою не сприймався за замовчуванням.

⁴ Глик Дж. Информация. История. Теория. Поток.

Як відбувається передавання інформації? Як відбувається зняття невизначеності у суб'єктів інформаційного процесу: приймача та передавача? І що ж таке, врешті-решт, інформація?

Спробуємо поглянути на це явище з погляду роботи свідомості. Для мене найближча позиція давньогрецьких філософів (умовно – Платона). Я би сформулював її так: інформація – зміст, який є у формі, in form – це і є «у формі»⁵. Як бачите, таке розуміння терміна збігається з його етимологією, тобто визначення у згорнутому вигляді міститься у самому терміні. Так само, як смисл терміна «кілометр» міститься у самому цьому слові⁶.

Вивчаючи феномен інформації з психологічної точки зору, я захотів змінити пріоритет розуміння з інженерного на смисловий. Зрештою, всі інженерні завдання вирішуються заради того, щоб передати зміст.

Немає змісту – немає інформації.

Керуючись цим принципом, визначимо **інформацію** як зміст, який є у формі, або оформлений зміст, або форму, наповнену змістом. Будь-яке з цих формулювань підходить.

⁵ Слово «інформація» походить від двох стародавніх коренів: префіксового en – «всередину» – та основного form. Корінь en той самий, що й у англійському слові entrance – «вхід».

⁶ Такі слова називаються етимонімами. Слово «етимонім» походить від двох грецьких коренів: ёτιμον (ёtymon), що означає «істинне значення слова» або «оригінальне слово», і -νῆμος (-nemos), суфікса, що означає «ім'я» або «назва». Таким чином, «етимонім» можна перекласти як «справжнє ім'я» або «оригінальна назва».

«Думка, виражена словами, називається реченням».

Зі шкільного підручника

Зміст, виражений формою, називається **інформацією**. Під **формою** у найзагальнішому вигляді я розумітиму будь-яку неоднорідність будь-якого простору⁷. Форма – це будь-який знак, предмет, образ, жест, текст, це можуть бути електромагнітні коливання, будь-яке відчуття: колір, смак, запах тощо. Тут важливо, що спочатку форма вільна від змісту, тобто **форма порожня**.

Різні духовні традиції розробляли тему порожньої форми. В індустській, буддистській літературі можна багато про це прочитати. «Студія 21» має спеціальний тренінг на тему «Практики порожньої форми».

Отже, форма порожня, а змістом її наповнює людина. Як вона це робить? Розглянемо модель людського сприйняття (рис. 1.1).

Тут ПСВ – патогенні (або жорсткі) системи вірувань⁸.

Там, де написано **Бачу**, знаходяться всі канали сприйняття. Не тільки «бачу», а й «чую», «нюхаю», «сприймаю на дотик» і таке інше.

Далі – **Вірю**. Людина беззастережно вірить у те, що бачить. Тут само собою зрозумілі уявлення людей, здоровий глузд, що панує в

⁷ Дещо перегукується з визначенням поняття «інформація», запропонованим академіком В. М. Глушковим.

⁸ Термін «патогенна система вірувань» запроваджено Володимиром Данченком у книзі «Принципи сучасного психічного самозахисту», Київ: Самвидав, 1983 р.

певному соціально-психологічному світі. У вершині **Вірю** – те, чому приписується статус існування: догми, міфи, традиції, жорсткі системи вірувань, ідеологічні доктрини, думки та оцінки харизматичних лідерів і всієї референтної групи⁹. Також тут є логічно строгі висновки із прийнятих аксіом. Тобто у вершині **Вірю** – все, що має маркер достовірності.

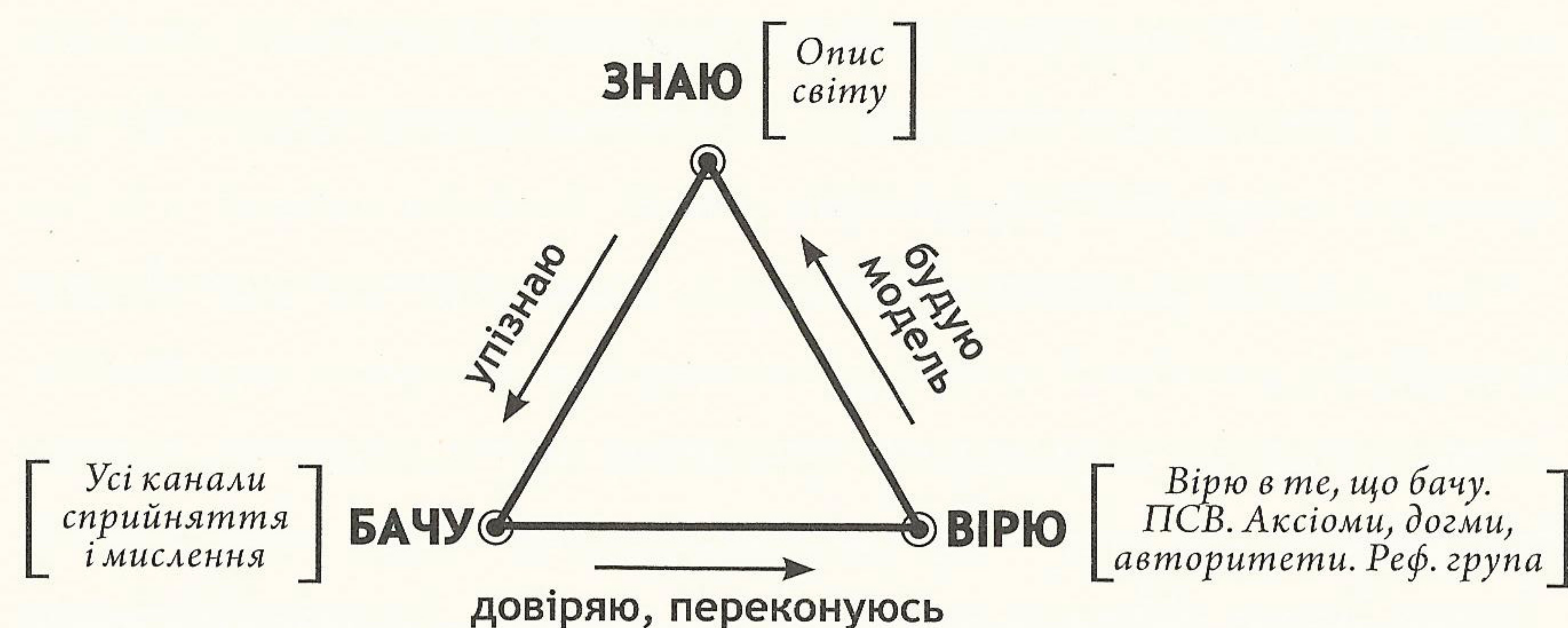

Рис. 1.1. Модель сприйняття **Бачу-Вірю-Знаю**

І, нарешті, **Знаю** – опис світу, що ґрунтується на базі того, що має статус існування (**Вірю**). Вершину **Знаю** ще називають картиною чи описом світу, іноді моделлю світу. Тут – усе різноманіття наших уявлень.

Подивимося тепер, що стосується сторін трикутника (рис. 1.1).

⁹ Група значущих дорослих, які є джерелом формування соціальних норм, правил і цінностей. Людина оцінює себе і навколишній світ очима авторитетних для неї людей.

Сторона **Знаю-Бачу**. Будь-яке бачення є впізнаванням. Я не можу мати у сприйнятті щось, чого немає у моєму описі світу. Я бачу, що знаю. Моє сприйняття здійснюється мовою мого опису.

Далі – **Бачу-Вірю**. Я вірю в те, що бачу. Тут досвід, практика. Я переконуюсь у чомусь за допомогою досвіду.

І **Вірю-Знаю**. Я будую модель світу на основі того, у що вірю.

Трикутник **Бачу-Вірю-Знаю** замкнутий. Водночас усі його вершини відкриті для зовнішніх впливів. Рисунок 1.1 – модель сприйняття для будь-якого конкретного моменту часу, але згодом зміст вершин може змінитися. Нові знання вносять зміни у картину світу. Постійно відкрита вершина **Бачу**, куди хтось може поставити телевизор. Вершина **Вірю** є фундаментом для опису світу, проте її зміст може змінюватися. Хтось був ворогом – став другом, був поганим, а став добрим. Щось показали по ТБ, якийсь «лідер думок» висловив нову ідею, і наші оцінки та уявлення змінилися.

Панове! Якщо до правди святої

Світ дороги знайти не вміє –

Честь безумцю, що навіє

Людству сон золотий!¹⁰

П'єр-Жан Беранже

¹⁰ П'єр-Жан Беранже, «Божевільні».